

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА
ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАЦОРА ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Видається з 1933 р.

№ 4 (1697).

22 СІЧНЯ 1988 РОКУ.

Ціна 2 коп.

Рішення XXVII з'їзду КПРС — в життя!

ВЕЛИКІ ТРАДИЦІЇ БІЛЬШОВИЗМУ

21 січня 1924 року перестало битися серце Володимира Ілліча Леніна. Час невблаганно відділяє нас від тих морозних січневих днів, коли народ, охоплений глибокою скорботою, проводжав в останню путь визнаного вождя російського і світового пролетаріату.

Але з роками не померла любов народу до Ілліча. Найтяжчі випробування, які випали на долю радянських людей у різні періоди національної історії, ще більше посилили цю любов, зробили її усвідомленою перевіркою особистої причетності кожного до долі країни, соціалістичної Вітчизни.

В складний час перебудови вступила наша країна. І сьогодні, як ніколи раніше, ми ще гостріше відчуваємо внутрішню непереможну потребу в ленінській вірі в соціальну справедливість, в творчій силі ленінських революційних ідей.

У кожному з нас посилюється жага і необхідність черпати впевненість в своїх діях із джерела, назва якого — ленінізм.

Про великі революційні традиції, закладені ленінцями-більшовиками, веде розмову наш кореспондент із співробітником університету, лектором обласної організації товариства «Знання», членом КПРС з січня 1940 року, учасником Великої Вітчизняної війни Костянтином Калістратовичем Писніним.

— Костянтин Калістратович, нам відомо, що ви як лектор товариства «Знання» багато уваги приділяєте розробці теми революційних традицій більшовизму. І ваші лекції знаходять широке схвалення у різноманітній аудиторії. Чим ви особисто пояснюєте такий великий інтерес слухачів до цієї тематики?

— Сьогодні вже, очевидно, ніхто не сумнівається, що зміни, які відбуваються в нашій країні, мають справді революційний характер і за своїм духом є продовженням Ве-

ликої Жовтневої соціалістичної революції.

Січневий (1987 р.) Пленум ЦК КПРС з особливою силою підкреслив, що без реального відродження ленінських принципів у партії і в соціалістичному суспільстві не можна всерйоз розраховувати на успішні перебудови, яка розпочалась. Адже народ покладає на перебудову великі надії.

Пам'ятаєте, у виступі 8 січня ц. р. на зустрічі в ЦК КПРС з керівниками засобів масової інформації, ідеологічних установ і творчих спілок М. С.

Горбачов відзначив, що сьогодні без ясного розуміння політики партії у народі не буде впевненості в її необхідності. А саме така впевненість, за словами Михайла Сергійовича, і визначає дух людей, їх реальні вчинки. І в центрі вирішення цього завдання, тобто виховання ленінської переконаності в необхідності перебудови залишається людина.

Ось чому, вишукуючи нові форми і методи роботи з людьми, гадаю, є глибокий сенс в тому, щоб звернутися до немеркнучих традицій більшовизму. Адже ленінська гвардія більшовиків, комуністи — більшовики наступних поколінь залишили нам яскраві приклади мудрості в рішенні державних справ, стійкості і самовідданості в захисті класових інтересів нашого народу, чуйності і душевності в роботі з масами, особистої моральної чистоти.

В прагненні до духовного очищення люди потребують прикладів того, як необхідно жити по справедливості і діяти по совісті. Ось звідкіля такий щиріший інтерес до ленінської спадщини, і, зокрема, морально-етичних норм більшовизму.

— Костянтин Калістратович, чому в своїх лекціях ви робите наголос на морально-етичних нормах більшовизму? Як ви пов'язуєте це з ідеологічними потребами сьогодення?

— У Зверненні ЦК КПРС до радянського народу з нагоди 70-річчя Великого Жовтня особливо підкреслювалось, що теоретична думка Леніна, його моральний приклад будуть жити у віках.

В останніх документах партії, в численних виступах керівників і Радянської держави, якщо ви звернули увагу, наголошується на таких моральних цінностях, як совість людини, працелюбство, робітнича гордість за результати своєї праці, прагнення ставити інтереси колективу вище своїх власних інтересів.

Зневажання цих принципів — і це ми бачимо на безлічі прикладів, про які щоденно повідомляють наша преса, радіо і телебачення, — призводить до моральної деградації особистості, до трагедії людини. Більш того, саме відхід від цих принципів неминуче

призводить до трагедій, які зачіпають інтереси колективів, суспільства в цілому.

— Які особисті якості у Леніна вам імпонують над усе як людині і члену партії з великим партійним стажем?

— Мабуть, в першу чергу, я б відзначив принциповість Володимира Ілліча у великому і малому. Ось лише один з прикладів. 23 травня 1918 року Володимир Ілліч пише керуючому справами Ради Народних Комісарів Володимировичу Бонч-Бруевичу записку такого змісту: «З огляду на невиконання Вами настійної моєї вимоги, вказати мені підстави для підвищення мені платні з 1 березня 1918 року з 500 до 800 крб. на місяць і з огляду на явну беззаконність цього підвищення, зробленого Вами самочинно по згоді з секретарем Ради Миколою Петровичем Горбуновим, в прямих порушення декрету Ради Народних Комісарів від 23 листопада 1917 року, оголошую Вам сувору догану».

Або такий факт. Леніну стало відомо, що в Москві намагаються захистити керівників, які допустили зловживання при розподілі житла. Ленін пише у Політбюро РКП(б) листа, в якому читаємо такі рядки: «Циркулярно оповістити НКЮст (копія губкомпартам), що комуністів суди повинні карати суворіше, ніж некоммуністів. За невиконання цього нарсудді і члени колегії НКЮ підлягають вигнанню з посади». І далі дописка: «Найбільша ганьба і неподобство: партія при Владі боронить «своїх» мерзотників!!!».

Як відомо, ленінський принцип особливо суворого взиску з членів партії за вчинене знайшов своє втілення у відповідному пункті нової редакції Статуту партії, прийнятого на XXVII з'їзді КПРС.

Але при всій своїй суворості Ленін завжди залишався турботливим і чуйним товаришем, у найвищій мірі людиною справедливою. Достатньо нагадати випадок з товаришем Воробським, щоб переконатися в цьому.

Дізнавшись про стан здоров'я тов. Воробського, Володимир Ілліч пише в Малій Раднарком: «Зважаючи на дуже тяжку й небезпечну хворобу

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

☆ Партійна принциповість і людяність Леніна — ось чого сьогодні так бракує багатьом з нас. Такої думки член КПРС, учасник Великої Вітчизняної війни К. К. Писнін. — 1 стор.

☆ Чи є серед нас бюрократи? Як їх розпізнати в буденних клопотах перебудови? Пораду дають професор І. Г. Белявський і журналіст О. Губар. — 2 стор.

☆ Пристрасні пісні Володимира Висоцького вчать нас громадянській мужності і соціальної активності. (До 50-річчя народного співця). — 3 стор.

т. Воробського, (черевний тиф, запалення легенів та ін.), прошу спільно дозволити видачу великої допомоги на лікування і посилене харчування».

Чи всі наші партійні керівники відзначаються сьогодні такою чуйністю до людей?

А хіба можна не сказати про скромність Леніна? Не всі знають про такий випадок. Ленін прийшов на концерт Шаляпіна, але йому влаштували овацію, і він був змушений покинути концерт. «Наша публіка, — сказав він, — зовсім не вміє поводитися в концерті. Ідуть слухати Шаляпіна, а влаштовують овацію Леніну. Це неповага до артиста».

Зверніть увагу: вся особиста і службова переписка Леніна повніть словами: «Будьте добрі, пожалуйста, не сочите за труд, если Вас не затруднит, буду Вам признателен, и т. д. и т. п.». Дрібниця? Ні, урок поваги до особистості. І щоб зрозуміти цінну цієї чемності і шанобливості, досить прочитати резолюції деяких наших службових осіб на різних заявах і письмових зверненнях трудящих. Тут є над чим замислитись.

— Костянтин Калістратович, зрозуміло, що в короткій бесіді нелегко охарактеризувати кращі традиції більшовизму — вони ємкі і багатогранні. Але якщо бути лаконічним, які з них ви назвали б у першу чергу?

— Відданість справі революції і соціалізму, більшовицьку, істино ленінську принциповість, непримиренність до будь-яких проявів націоналізму і шовінізму, моральну чистоту і безкорисливість, демократизм, скромність, доступність, внутрішню потребу в живому спілкуванні з масами.

— Щоб ви хотіли побажати університетській молоді, яка у деякій частині своїй досить критично настроєна щодо моральної спадщини попередніх поколінь?

— Хай не здається це банальним, але молодим людям, що вступають у велике життя, я б порадив тільки одне: серйозно і глибоко вивчати Леніна, ленінську і духовну спадщину, вивчати історію більшовизму, вивчати життя ленінців-більшовиків.

В їх безприкладному подвигу, в їх святій відданості революції і соціалізму кожен знайде для себе невичерпне джерело соціального оптимізму і творчого натхнення.

Бесіду вів
М. ЩЕРБАНЬ.

Лист у номер

КОМІТЕТУ ЛКСМУ ОДУ
Шановні товариші!

Від усієї душі дякую вам за виявлене до мене милосердя. За вашого сприяння мені прийшла на допомогу студентка ІV курсу геолого-географічного факультету Галина Мельник. Це дуже добра, уважна, співчутлива дівчина. Вона купує мені продукти в магазині, на ринку. Допомогає мені прибирати квартиру, оплачує те-

лефонні переговори і виконує інші доручення, які не під силу мені самій через інвалідність.

Зараз у Галі зимова екзаменаційна сесія. Незважаючи на це, вона постійно відвідує мене. Завжди тиха, спокійна, всміхнена. Вона випромінює тепло.

Бажаю Галі щастя і відмінної сесії. Успіху їй! З повагою
Л. Л. БЕРЕНДЕЄВА.

Експрес-анкета

Сьогоднішній номер присвячується найбільш жагучим темам нашого сьогодення. Чи сподобалися вам матеріали, що, на вашу думку, виявилися найбільш вдалим щодо змісту, оформлення тощо? Чекаємо на ваші листи з поміткою «Експрес-анкета».

перспективний. Необхідно домогатися від керівництва університету регулярного виходу збірки праць молодих учених. Можливо, що однієї конференції молодих учених на рік мало. Про роботу на стику наук нічого конкретного сказати не можна. Одну з конференцій треба було б присвятити розвитку міждисциплінарних зв'язків.

Відповідальний за сектор науки при парткомі професор **В. В. Сердюк** поділився з присутніми своїми думками про завдання, що стоять перед молодими вченими університету, можливості їх реалізації, про моральне обличчя молодого дослідника.

Чому існує особлива кате-

жував професор **В. В. Сердюк**, — що головне, чи мало не найголовніше, для наукової молоді — публікація. Звичайно, це важливо. Але хочеться застерігти, від того, щоб ваша наука так і не залишилася назавжди паперовою. Наука повинна матеріалізуватися в методики, технології, прилади тощо. Багато хто застоявся у своїх наукових звичках, а особливо вчені старшого покоління. Вам же, молодим, нічого втрачати. За вами — здоровий динамізм. І хочеться побажати вам успіху у наукових шуканнях.

У виступі проректора з наукової роботи **О. Г. Топчієва** відзначалися позитивні зрушення в діяльності Ради молодих учених за звітний рік. Були висловлені і конкретні по-

ня, збори внесли в нього ряд доповнень. Так, професор **О. Г. Топчієв** запропонував внести конкретні завдання: розробка окремих напрямів, проблем на 1988—1989 рр.

На завершення зборів були вручені Почесні грамоти членам КТМК «Шельф» **І. В. Воскобойникову**, **Є. Г. Коникову**, **С. М. Симонову**.

Відкритим голосуванням було обрано новий склад Ради. Завдання, поставлені перед Радою, як повідомив її голова **В. С. Ковтун**, — в основному, виконані. Але, гадається, зацікавлений читач помітить, що реальний стан справ, відверто кажучи, не справляє враження. Це й примусило нас висловити емоційну преамбулу, можливо, і недоречну в газетній

Коли ми були молоді?

[Продовження. Початок див. «ЗНК» № 3 від 15 січня цього року].

Обговорення доповіді голови Ради молодих учених і спеціалістів ОДУ **В. С. Ковтуна** проходило в атмосфері зацікавленості і стурбованості справжнім станом університетської науки.

Завідуючий патентним відділом **А. О. Яковлев**, зокрема, сказав, що із 100 заявок на винаходи в цьому році 90 надійшли від молодих учених. Разом з тим, окремі підрозділи (наприклад, кафедра аналітичної хімії, ряд кафедр ГГФ та біофаку) не подавали заявки. Радою ВТБР і патентним відділом ОДУ запропоновано

створити філіал інституту патентознавства: навчати молодих дослідників винаходити не «безсистемно», а за науковою методикою. Відгуку немає. Набір не відбувся, справа провалилася. Можливо в цьому році щось вийде?

Старший викладач кафедри історії КПРС **Г. П. Гребінник** говорив про досвід роботи молодих учених - суспільствознавців. Спалах їх творчої активності пов'язаний з підготовкою тез наукової конференції. Тут інтереси молодих дослідників співпали: проблема публікацій — гостра і актуальна. Керування діяльністю молодих учених, та й не тільки їх діяльністю, через інтереси — метод сучасний, вірний,

горя вчених віком до 33-х років? В чому специфіка їх роботи? Це — дослідники, які думають про завершення кандидатських дисертацій. Це люди, які здатні проявити максимальну працездатність і отримати результат. Парадокс полягає в тому, що їхня робота оплачується недостатньо. Отже, завдання Ради молодих учених — домогатися створення для них відповідних умов, в тому числі й побутових. Необхідно групувати молодих дослідників навколо перспективних учених старшого віку, зрілих майстрів, які активно працюють. Молоді вчені повинні стати зв'язкою ланкою між ними і студентами. Це буде об'єднання трьох поколінь.

Тут говорилося, — продов-

бання, спрямовані на подальшу інтенсифікацію роботи Ради.

Необхідно чіткіше і масовіше виходити на міську та обласну комсомольську організацію і з метою глобальної постановки питання про МЖК, посилювати як офіційні, так і неформальні контакти. Слід уважно придивлятися до діяльності різних кооперативів. Не кидатися сторч головою у різні авантюри, але й не стояти осторонь. Осмислити цей процес і розумно включитися в нього.

Виступаючи підтримав пропозиції **В. В. Сердюка** та інших промовців про необхідність дати бій галузевій роздрібності ОДУ.

Оголосивши проект рішен-

інформації. Але така ж гарячковість відчувалася у кожному з виступів, що прозвучали на зборах. Тож були ми молодими чи не були? Що встигли? До чого прагнули? Чи не залишилася наша наука паперовою? Так говорив професор **В. В. Сердюк**. А професор **О. Г. Топчієв** нагадав присутнім французький афоризм про те, що молодість — недолік, який минає. Від себе хочу лише додати віршовані рядки Лоренцо Медічі:

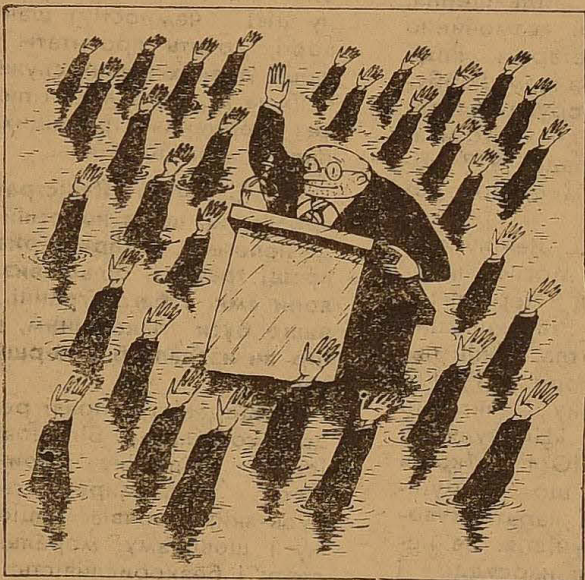
Юність, юність, ты чудесна,
Хоть проходишь быстро

путь.
Счастья хочешь, счастье
будь
Нынче. Завтра — неизвестно.

Ю. ВІНОГРАДОВ.

позиція

АНАТОМІЯ БЮРОКРАТА

Бюрократами не народжуються. Ними стають. У відповідних умовах. Процес такого становлення надзвичайно складний і малодосліджений. І ми, люди які тією чи іншою мірою постраждали від їх «щедрот», не уявляємо собі, як же здолати бюрократа. Ми оголосили йому нещадну війну, але про противника знаємо мізерно мало. А він маскується, камуфлюється все уміліше, витонченіше.

Спробуємо ж проаналізувати одну з головних рис, властивих войовничому бюрократу, яка лежить, так би мовити, в його психологічній сфері — комплекс загрози авторитету керівника.

Хтось посміхнеться: властивість людської психіки — це ж щось несуттєве, навіть нематеріальне. Так, але вона — причина серйозного гальмування на шляху радикальних перетворень соціально-економічного та культурного життя у країні. Це, якщо хочете, психологічне спотворення заважає нормальному функціонуванню багатьох і багатьох організацій, підприємств, колективів.

У чому ж це виражається? Насамперед, у блокуванні інформації, яка наводить сумніви на авторитет керівника, у нещадній боротьбі з особами, концепції яких відрізняються від концепції керівника.

В результаті увага керівника зосереджується на діях, спрямованих на охорону власного авторитету на шкоду діям, пов'язаним з нормальним функціонуванням підрозділу. А це, у свою чергу, веде лише до ілюзорного уявлення начальника про реальний статус — кво у підрозділі, що заважає прийняттю адекватних рішень, до культивування несприятливого мікроклімату в колективі. Створюються умови для процвітання підлазників і конформістів, котрі призводять до так званого «полювання на відьом». Спотворюється і перекручується кадрова політика.

Подібні ситуації — родючий ґрунт, на якому проростають безперспективність, висока собівартість продукції, нерентабельність, «липові» статистичні звіти, низький моральний рівень співробітників, фіскальність, чвари, сімейність та інші подібні «ягідки».

Можна говорити про те, що комплекс загрози авторитету — своєрідна форма самозахисту, яка набула патологічного характеру. Який генезис цього «захворювання»?

Ні для кого не буде відкриттям, що часті ситуації коли: компетентність керівника нижча, ніж компетентність підлеглих; у колективі є вмілі, ініціативні, які відповідають сучасним вимогам потенційні керівники; у підрозділі є соціальні групи, котрі спеціально працюють на підірвання авторитету керівника; керівник не впевнений у своїх власних силах. І всі ці позиції, або окремі з них читаються, так би мовити, у контексті поганої діяльності підрозділу і труднощів, пов'язаних з усталеними стереотипами керівної діяльності.

Перелічені пункти повинні якось вписатися в те, що ми називаємо бюрократичною моделлю керівництва. Таким чином, обов'язковими елементами цієї моделі стають: перешкоди на шляху самореалізації особистості підлеглих; конформізм і груповщина; ігнорування неформальних груп; система контролю і підпорядкування, котра базується на допотопних інструкціях; неадекватність способів вирішення виробничих конфліктів; підозра і недовіра до підлеглих; боротьба з яскравими індивідуальностями; спирання на «сірість» та ін.

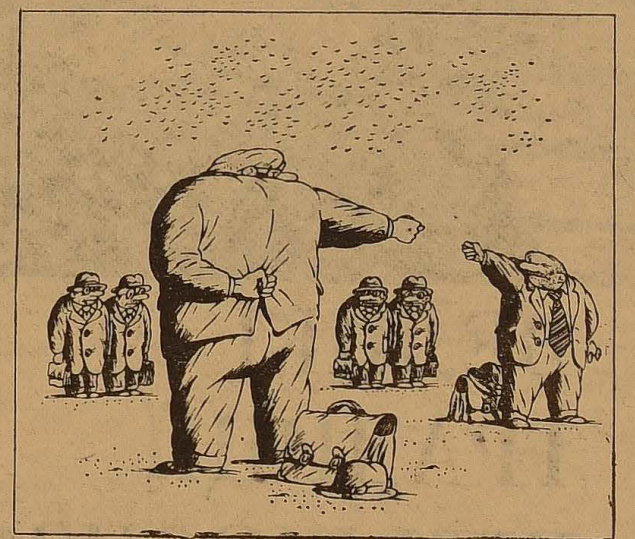
Бюрократичний стиль керівництва, як правило, добре корелює з типом особистості, що відноситься до агресивних особистостей. Тому ми й говоримо про войовничого бюрократа, основними прикметами якого є егоцентризм, брехливість, емоційна глухота, самовпевненість, всездозволеність, цинізм, часто — садизм та ін. У своїх «я-концепціях», часто на неусвідомленому рівні, такого роду особистість проявляє все те негативне, що характерно для соціального середовища, яке породило її. До цього слід приплюсувати низький рівень самосвідомості, особливо в його емоційних аспектах. Уявлення про оточуючих мають характер узагальнених оцінок: вороги, егоїсти, заздрісники та ін. Життєве кредо такої особистості пов'язано з переконанням, що життя — arena боротьби, в якій перемагає не тільки і, можливо, не стільки сильний, скільки спритний, напористий, виверткий, осканжений.

Агресивна особистість схильна до підозрливості. Мене люблять? Не вірю. Мені вдячні? Це підозріло. Ох, він слабкий? Цей і вдарить у спину, як тільки випаде нагода. Правий той, хто вдарить першим...

Інформація про людей, таким чином, часто зводиться до фактичного збирання досьє з акцентом на компроматі.

Конкретні способи самореалізації агресивної особистості залежать від стереотипів, які переважають у суспільстві, і рівня її інтелектуального розвитку. Причому, чим більшими повноваженнями наділена подібна фігура, тим швидше і в більших масштабах можуть бути реалізовані її деструктивні нахили. На жаль, історія проілюструвала це положення досить показовими прикладами.

У середовищі з низьким культурним рівнем поведінка агресивної особистості набуває характеру безпосереднього фізичного насильства, словесного приниження партнерів. У культурному середовищі, наприклад, науковому — характеру опосередкованих маніпуляцій. У таких випадках має місце заочна дискредитація парт-

нерів, применшуються їх здібності, компетентність, заслуги, провокуються конфліктні ситуації і тому подібна компрометація, що утруднює їх творчу діяльність.

Отже, ворог перед нами. Безжалісний, нещадний, готовий на все. Тепер, щоправда, його позиції добряче похитнулися. Політика партії по демократизації всіх сфер нашого життя, яка зараз реалізується, припала явно не до смаку войовничому бюрократу. Він добре засвоїв, що гласність, моральне очищення нашого суспільства, звернення до людського фактора врешті-решт змусять його капітулювати.

Нещодавно в інтерв'ю журналу «Рабочая смена» (1987, № 8) цікавими думками з цього приводу поділився з читачами професор ЛДУ, доктор фізико-математичних наук, лауреат Державної премії СРСР **Микита Олексійович Толстой**, син видатного радянського письменника. Він говорив про те, що непорядна людина відторгається від колективу, як скалка, загнана в руку. Якщо ж це не так, значить колектив хворий: він не займається справжнім ділом. Бо справжнє діло — це високе напруження, полум'я, котре спалює всілякий непотріб.

Як добре сказано. І якщо колектив справді серйозно хворий, можливо, слід звернутися навіть до хірургічного втручання, видалити пухлики, виразки, щоб не заважали росту здорової молододіплоті. Треба тільки пам'ятати, що молодість повинна бути не єдиним достоїнством молодих. Звичайно, вони повинні бути і компетентними, і ініціативними, і творчими особистостями. Але, головне, вони повинні бути людьми — нехай це сказано надто гучно — високоморальними. І така молодь у нас є, і вона завжди проявляла і проявляє себе у конкретних справах. І ми повинні, зобов'язані віддати всі свої сили, щоб ніхто не вивів її на вочу стежку.

І. БЕЛЯВСЬКИЙ,
доктор психологічних наук, завідувачий
кафедрою психології Одеського держуніверситету.

О. ГУБАР,
член Спілки журналістів СРСР.

Воспетая правда бессмертна

Я никогда не видел Владимира Высоцкого - актера на сцене и не был на его концертах. Кто-то, наверное, улыбнется, подумав: а зачем тогда писать! Пишу, потому что часто, приходя домой, включаю магнитофон и...

Я не люблю фатального исхода,
От жизни никогда не устаю.
Я не люблю любое время года,
Когда веселых песен не пою.
Я не люблю холодного цинизма,
В восторженность не верю,
и еще:
Когда чужой мои читает письма,
Заглядывая мне через плечо...

Мне кажется, Высоцкий и не стоял перед выбором. Он был одним из немногих людей, не принимающих различные жизненные компромиссы, он шел им наперерез. В буйстве и многоцветии красок всегда выделял основные цвета — черный и белый: враг — друг, правда — ложь, честь — предательство.

В противовес зачастую сладким и пустым эстрадным шоу — надрывающий сердце хриплый крик человеческой души. Вздуты от напряжения жилы на шее. Бешеный ритм гитары подстегивает жесткие слова. Струны гитары — это струны его души, беспокойной, неистовый, бунтующей.

Отдавая всего себя без остатка, ураганом врывается он в людские души, сметая на своем пути ложь, зависть, предательство, зажигая в сердцах негасимый огонь Веры и Любви. В его пламени кристально чистыми становились наши мысли и чувства. Сомнения развеивались по ветру и мудрые песни нередко давали ответ на серьезные жизненные проблемы.

В трудные минуты жизнелюбие, глубокий смысл и ирония песен — шутки снимают нервное напряжение, помогают увидеть себя со стороны и улыбнуться. Ну, а если совсем тяжело — глубокие слова мужественных песен мобилизуют все силы души, возвращают веру в себя, помогают не пасть духом.

Поколению 20-летних, к сожалению, остались только магнитофонные записи и кинокадры. Но когда смотришь фильм с участием Владимира Высоцкого, постоянно присутствует ощущение живого общения с его всегда собранными и мужественными героями. Кажется, лента закончилась, и Высоцкий шагнет к нам с экрана, возьмет в руки будущее без промаха свое оружие — гитару и допоет недопетое, доскажет недосказанное.

Но заканчивается фильм и Высоцкий прощается с нами, улыбаясь такой знакомой, доброй улыбкой. Он уходит, оставляя нам свою бунтарскую душу, свой стремительный полет мысли. Он уходит навсегда, оставаясь с нами, потому что воспетая им правда бессмертна.

С. Филиппук,
студент II курса
химфака, член комитета
комсомола ОГУ.

Театр и кино как бы стимулировали поэтический дар Высоцкого. Вхождение в духовный мир Дон Жуана, Галилея, Фауста, Хлопуши и особенно Гамлета, и других ролей, сыгранных на сцене Таганки (разумеется, что не бесследной в этом плане для Высоцкого-поэта была работа киноактера), способствовало познанию психологических мотивов поведения человека, его социального и культурного опыта. Нельзя не видеть, что структурные особенности его песен (они в подавляющем большинстве поются от первого лица) тоже идут от опыта театральной жизни Высоцкого, умения чувствовать и говорить от имени другого лица. Песни свои он не пел, не исполнял — он их «показывал». Специалисты отмечают, что от Таганки шла и специфическая манера выпевания их интонационного строя.

В героях песенной лирики Высоцкого многие его почитатели видели самого автора, нередко «узнавали» и себя. Особенно это характерно для песен о Великой Отечественной войне. Войну он встретил трехлетним ребенком, отношение к ней определялось исторической памятью о ней. В своих «Монологам» говорил, что писал о ней по законам ассоциативных связей («Дорожный дневник»), обращаясь, естественно, и к другим стилисти-

ческим рисункам в зависимости от смысловой тональности песни.

В строго реалистической манере выдержана широкоизвестная песня «Братские могилы», и совсем в другом ключе, в присущем Высоцкому сложном метафорическом строе, написана его любимая песня «Мы вращаем землю». Если перевести ее на язык конкретных реалий, то станет очевидным, что сюжет этой песни связан с определенными событиями Великой Отечественной войны. Современники тех лет не забыли, как мучительно долго ожидали советские люди того времени, когда стало, наконец, возможным «землю вращать на Запад».

При ограниченности художественно-изобразительных средств, в рамках по сути нескольких строк автору песни удалось воспроизвести драматизм того незабываемого исторического момента. Песня характерна полнотой эмоциональной насыщенности, вызывающей впечатление личного участия в тех памятных событиях. Вл. Коваленко и Ал. Иванченков, космонавты «Салюта-6», черпали в песнях Высоцкого, записи которых были с ними в полете, вдохновения, прилив хорошего настроения, ощущали даже реальную помощь при преодолении трудностей. Песня «Мы вращаем землю» была в этом отношении особенно впечатляющей: «Неудержимое устремление песни «Мы вращаем землю» настраивало на движение вперед, к нашему Дню победы — полному выполнению намеченной программы полета». И если бы не песенное творчество Высоцкого в целом, а только бы отдельные его произведения вызвали аналогичную реакцию, и тогда было бы полное основание говорить о народности его творчества.

Л. БЕРЛОВСКАЯ,
кандидат
филологических
наук, ОГУ.

(Продолжение следует).

знанный лидер. И кто бы тогда мог знать, в том числе и сам Высоцкий, что именно ему жизнью будет велено выпеть под аккомпанемент его собственной гитары все тяготы периода «отката», как теперь иногда его называют, всю боль несбывшихся надежд. И если поэтической формулой, выражавшей умонастроение подъема 50—60 гг., служили известные строки Окуджавы, повсеместно распеваемые тогда молодежью: «Возьмемся за руки, друзья, возьмемся за руки, ей-богу», то крылатую формулу застойного периода дала поэзия Высоцкого: «Нет, ребята, все не так, все не так, ребята».

С особенной очевидностью на застойные явления общественной жизни отреагировало искусство песни. И это очень характерно, ибо этот вид искусства требует особенной чистоты нравственного настроения общества, правдивости чувств и искренности настроений. Не случайно те годы не дали нам значительных явлений песенного жанра, хотя мастеров этого поэтического цеха у нас было немало.

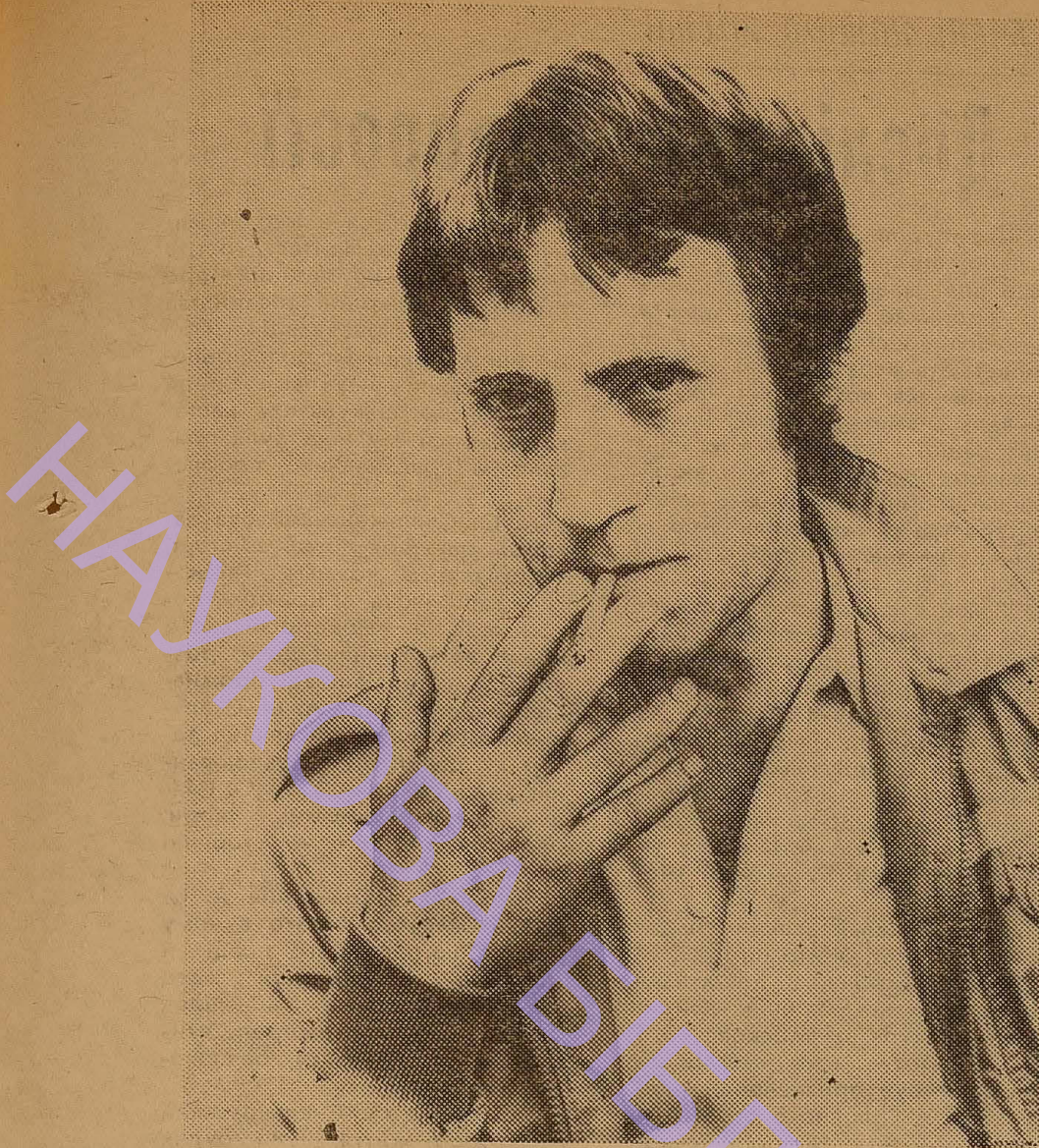
В обстановке противостояния жизни «со вторым дном» рождалась авторская песня, песня лирического настроения, песня, шедшая от души к душе. Современный ее исследователь скажет: «Эстрада была

по преимуществу безличностна, а барды личностны». (ЛГ, 1987, № 37).

В этой социальной, психологической и эмоциональной обстановке находила свои истоки и питательную среду авторская песня Владимира Высоцкого.

Его песни не поддаются тематической классификации. Они о людях. В них он дал голос представителям самых различных возрастных, профессиональных, культурных, психологических групп наших современников. Его герои — это бульдозеристы и археологи, нефтяники и певцы, строители и шахтеры, шоферы и летчики. Если собрать все песни о моряках, то можно убедиться, что в них представлены почти все специальности морского дела; если о спортсменах — то едва ли не о мастерах всех видов спорта, если о военных, то о людях всех специальностей этой профессии. В своих героях Высоцкий пережил много разных жизней и все это были жизни людей яростной воли, жизнеутверждающего пафоса жизни, целенаправленные.

Творчество Высоцкого народно в самом высоком смысле этого слова. В будущих литературоведческих исследованиях, появлению которых уже подходит пора (в нашем распоряжении имеется довольно значительная мемуарная литература, на подходе новые сборники текстов и воспоминаний), одной из ведущих проблем, по всей вероятности, будет проблема народности. Только в ее плане возможно осветить то, что является подлинно феноменальным в Высоцком — его неповторимую популярность. В ракурсе проблемы народности просматриваются своеобразные принципы типизации песенного творчества Высоцкого. Они идут от глубинного проникновения в характер героя, и хотя он, этот герой, представлен на ограниченном полотне песенной миниатюры, мы видим его во всей полноте социальной и психологической характеристики.

Воистину народный

Исполняется 50 лет со дня рождения Владимира Высоцкого. Его творческое наследие обретает новую жизнь: массовым тиражом выходят его книги, создаются о нем телефильмы, ему посмертно присуждена Государственная премия СССР. Горько писать — посмертно. Ведь Владимир Высоцкий — активный участник нашего переломного времени. Об этом публикуемые сегодня материалы, написанные людьми разных поколений.

За годы, отделяющие нас от звучания живого голоса Владимира Высоцкого, появилось немало различных публикаций. Благодаря им более непосредственными стали наши представления о его незаурядной личности, конкретизировались знания о разносторонней деятельности Высоцкого — одаренного актера театра и кино, поэта и, конечно же, музыканта. Не так легко при жизни Высоцкого было определить, какая же из муз искусств являлась ведущей в его жизни и деятельности. Время ответило и на этот вопрос — муза поэзии. «Я чистого слога слуга». Авторская песня пришла в современную поэзию до Высоцкого. Она связана с именем Булата Окуджавы. Но если говорить о ней в широком плане как о новой форме общения с аудиторией, то точку ее отсчета нужно начинать с Владимира Высоцкого.

О нем сейчас мы знаем больше, чем при его жизни, но феномен Высоцкого еще не разгадан. В чем секрет его необычайной популярности? В силу чего поэт, не опубликовавший при жизни ни единой строчки, был всенародно известен и любим? «Шансонье всея Руси!» Не из истоков ли неразрывной связи с нею родилось феноменальное явление, имя которому — Владимир Высоцкий?

Художник и его время! Не с овладения тех или иных поэтических форм, а с глубинного прочтения своей эпохи начинается величие писателя. Булат Окуджава, в котором Высоцкий признал своего «духовного отца», писал, что своим появлением все они, писа-

тели тех лет, обязаны «едва ли не в большей степени, нежели собственным достоинствам».

Знаменитые шестидесятые... «Хребет столетия» (А. Вознесенский). В шестидесятых годах, в том смысле, о каком сейчас идет речь о них, астрономической цельности нет: первая половина этого десятилетия явилась завершением периода подъема и надежд, обусловленных решениями XX съезда КПСС, со второй половины стрелка компаса истории повернулась вспять. Начался процесс сворачивания демократического движения, вызванного решениями XX и XXII съездов КПСС. Энергия положительного социального преобразования перерастала свое первоначальное содержание. Подрывались экономические и, что еще хуже, нравственные устои общества. Складывалась обстановка расхождения слова и дела, пагубно сказавшаяся и на судьбе искусства.

1964 год — год «оборванного» хрущевского периода оказался знаменательным в жизни Высоцкого: в этот год двадцатилетним молодым человеком он пришел в театр на Таганку. Началась большая творческая жизнь Высоцкого — актера и поэта.

К этому времени сошли с эстрады и сцен многотысячных стадионов молодые Р. Рождественский, А. Вознесенский и «примкнувший» к ним тридцатитрехлетний Б. Окуджава. Как раз тогда складывал поэтический репертуар эстрады, научившей «вмазывать, врезать», но разучившей «тихо прикасаться» Е. Евтушенко, ее общепри-

Владимир Высоцкий

Так дымно, что в зеркале нет отраженья,
И даже напротив не видно лица,
И пары успели устать от круженья,
И все-таки я допою до конца.

Полгода не балует солнцем погода,
И души застыли под коркою льда,
И, видно, напрасно я жду ледохода,
И память не может согреть в холода.

В оркестре играют устало, сбиваясь,
Смыкается круг — не прорвать мне

кольца

Спокойно! Я должен уйти, улыбаясь,
Но все-таки я допою до конца.

Антична пластика офорту

Виставка офортів Володимира Бахтова, що експонується в Одеському літературному музеї, — перша персональна виставка художника. Роботи Бахтова часто з'являлися на республіканських виставках, привертати увагу. І все-таки лише персональна виставка дає можливість повною мірою проаналізувати світ художника, сферою його інтересів, відчути пульсацію його творчості.

Володимир Бахтов закінчив художньо-графічний факультет Одеського державного педагогічного інституту, але вчителем не став. Художник живе і працює в Миколаєві. В 1982 році вступив до Спілки художників.

В. Бахтов постійно звертається до однієї теми — древній світ, сприйняття його сучасною людиною. Світ офортів статичний, овіяний тишею, незбагненим мовчанням давньої і вічної культури. Художник зображає минуле як зупинений рух. Жіночі фігурки в легких накидках, гнані вітром, у просторі офорту відображають спокій і вагомість моноліту. Клубочки перекопи-поля наче кам'яні ядра. Рух у серії «На берегах Дніпровського лиману», зупинений симетрією, геральдичністю композиції. Стіни древніх міст, відкриті в археологічних розкопках, ідоли минулих релігій, повернені над морем. Це особливий світ, з яким сучасна людина зустрічається в археологічних експедиціях, знімаючи шари землі, оголюючи сліди часу. Той, хто хоча б один раз пучками пальців, духовними нитями відчув матерію речей, котрі залишилися в земних надрах від минулих культур, розуміє німу повноту приреченості.

Виставка в Одеському літературному музеї збрала роботи художника різних років. Вони не датовані, але можна відчутти їх рух у часі. Великі офорти, розташовані у два яруси, створюють у залі дуже щільне поле, домінує темно-сірий колір.

Назви графічних серій визначають сферу інтересів автора: «Останній фавн», «На берегах Дніпровського лиману», «Таємниця Таврії», «Вітри Кимерії», «Бахмутський шлях», «Малі ріки України», «Об'єкт вивчення — земля Таврія». Зображальний ряд вишиковується в плоскості, паралельній до погляду глядача. Але він не веде нас у глиб полотна. Тут не йде розповідь про події, тут відкривається світ таємниць.

Для Володимира Бахтова місцем побачення з древнім світом стала Ольвія. З пам'яток античної культури художника привертати не стільки кераміка, покритий малахітовою патиною метал, скільки стіни жител, що називаються в ольвійському археологічному фольклорі «знаменитими римськими стінами». Древній вівтар з чашею для узливання і ольвійське джерело вже знайшли мальовниче втілення у роботах інших художників, за-

коханих у це дивовижне місце. Бахтов побудував свої твори на передачі фактури старого каменю. Його легенда народжується з відчуттів, які виникають від дотику до каменю, котрий зберігає тепло долонь древніх людей, нашарування часу, щільне історичне поле. В. Бахтов у роботах з серій «Таємниця Таврії», «Вітри Кимерії» передає фактуру каменя натуралістично, до ілюзії матеріальності.

Штриховий або лінійний офорт художник застосував у першій своїй серії «Останній фавн». Ці роботи виявляють слабкість малюнка, неволодіння законами композиції. Хронологічно останні серії Бахтова — «Малі ріки України» та «Об'єкт вивчення — земля Таврія» побудовані на мальовничій офортній площині, страждають на необміркованість співвідношень чорного і білого кольорів. У роботах серії «Об'єкт вивчення — земля Таврія» з'являються модні рамочки, стрілки, що нібито додає творам глибинного змісту. Думка художника ясна — він подає землю, побачену з висоти міжпланетного польоту. Думається, що рамки і плюси — досить елементарне вирішення. Мислення об'ємне, планетарне вимагає глибшого пластичного вираження.

Найбільш вдалі з робіт, що експонуються, — листи «Бахмутський шлях». В них є висота і стриманість, небагатослівність. Художнику вдалося досягти монументального звучання власне пластичними засобами графіки.

Персональна виставка для художника є завжди підсумком і рівною мірою пошуком подальшого шляху. На обговоренні, що відбулося в стінах Літературного музею, прозвучало багато добрих слів і побажань.

Хотілося б сказати, що експонування художньої виставки в залі Літературного музею — явище цікаве, відповідає сучасній потребі відчутти взаємозв'язок різних видів і жанрів мистецтва в загальному контексті національної культури.

О. ЛАГУТЕНКО,
мистецтвознавець.

Дослідник Новоросії

Перебудова, що крокує по країні, щодалі поширюється на все нові сфери нашої дійсності, проникає в глибокі пласти нашого минулого. З небуття повстають забуті імена, спадає пелена, яка довгі роки приховувала знаменні та трагічні події нашої історії, історичні сюжети все частіше з'являються на сторінках наших газет, літературних та суспільно-політичних журналів. Інтерес до історії стає загальним.

Отже, час згадати і про вчених-істориків, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняної історіографії. Цими днями виповнилося 180 років з дня народження відомого дослідника історії Південної України та Запорізької Січі Аполлона Олександровича Скальковського, діяльність якого тісно пов'язана з нашим містом.

А. О. Скальковський народився в місті Житомирі 1 (13) січня 1808 року. В дев'ятнадцять років він закінчив юридичний факультет Московського університету і вже на наступний рік був призначений директором Головного статистичного комітету Новоросійського краю. Цю посаду він займав понад 50 років.

В Одесі А. О. Скальковський створив архів Міністерства внутрішніх справ, який він і очолював. Він був одним з засновників Одеського товариства історії та старожитностей, яке і сьогодні може бути взірцем для об'єднання істориків та краєзнавців. До речі, на першій Всесоюзній конференції з історичного краєзнавства

ва, яка відбулася в жовтні минулого року в Полтаві, гостро було поставлене питання про створення в країні товариства істориків та краєзнавців. Про це йшла мова і на розширеному засіданні наукової ради історичного факультету нашого університету, яка була присвячена краєзнавчим проблемам.

А. О. Скальковський був автором багатьох праць з історії запорізького козацтва, відносин Запоріжжя з Кримом, колонізації Новоросійського краю, заснування Одеси, розвитку тут торгівлі та промислів. Одна з праць А. О. Скальковського була присвячена адміралу де Рібасу та завоюванню Хаджібея. Писав А. О. Скальковський і художні твори, переважно повісті на історичні теми.

Історична концепція А. О. Скальковського багато в чому є спірною, але його праці й сьогодні не втратили свого значення, зокрема внаслідок того, що багато джерел, якими він користувався, безповоротно загинули.

Помер А. О. Скальковський на 91 році життя 28 грудня 1898 року (9 січня 1899 р.) і був похований в Одесі. Праці його стали бібліографічною рідкістю, але ними і сьогодні користуються місцеві краєзнавці та любителі давнини. Деякі з них гідні того, щоб бути перевиданими в обласному видавництві. Вони не затримуються на полицях одеських книгарень.

О. ГОНТАР,
доцент істфаку.

гастролі

«ЗВУКИ МУ»

На запрошення молодіжного творчого об'єднання Центрального райкому комсомолу в Одесі перебувала група московської рок-лабораторії «Звуки Му» (керівник Петро Мамонов). В залі університету ця популярна рок-група дала три концерти.

— Виступ цієї групи, — сказав директор МТО А. О. Семеніхін, — повинен розвіяти поширене уявлення молоді про те, що рок-музика — це тільки «метал».

Дійсно, група «Звуки Му» дала яскраві концерти, що збірала повні зали. Гротескні тексти, чітко донесені до слухачів, іронічна пластика виконавців і оригінальне художнє оформлення поєднувалися з виразною музикою, яка виходить за рамки традиційного рок-н-рола. Ця група розвиває новий напрям рока, в якому рок-музика враховує в своїй системі і традиції російської музичної культури. Все це робить концерти групи змістовними, дає слухачам матеріал для роздумів про нашу сучасність, про актуальні проблеми нашого суспільства.

Молодіжне творче об'єднання Центрального райкому комсомолу має намір і надалі запрошувати групи московської рок-лабораторії для виступів у нашому місті.

В. БІЛОВА.

«Чаєвники»

по понедельникам

Первый из них состоялся, как и намечалось, 18 января. Нельзя сказать, чтобы он был многочисленным. Но, возможно, это и к лучшему, ибо каждый имел возможность вволю поговорить. Может быть оттого, что меню состояло главным образом из чая, сдобренного печеньем и тортом «Сказка», разговор все время крутился вокруг проблем борьбы с пьянством и алкоголизмом. Здесь все проявили единодушие: без спиртного можно и нужно обходиться. Особенно убедительно в этой связи прозвучали размышления вслух гостей «ЗНГ» профессора В. М. Адамьяна и редактора газеты Одесского инженерно-строительного института «Кадры стройкам» С. Стасельковой.

Собрание поднимало и другие серьезные, можно сказать, наиболее важные вопросы, долгие годы сдерживающие самые выдающиеся умы человечества, как-то: проблемы НЛО, «снежного человека» и т. д.

Короче говоря, отсутствующие в тот вечер много потеряли. Надеемся, следующий «чаевник», о времени проведения которого мы сообщим специальным выпуском, соберет более многочисленную и жаждущую неформального общения аудиторию.

Приборкати вогонь

Взимку можливість виникнення пожеж в житлових і адміністративних приміщеннях значно зростає внаслідок інтенсивного користування опалювальними приладами. Минулого року тільки в нашому місті при пожежах загинуло 68 чоловік, у тому числі 21 дитина.

Органом державного пожежного нагляду надані достатні права, при ввілomu користувачі якими в переважній більшості випадків біді можна запобігти. Дієвість наших зусиль підвищиться, якщо господарські і адміністративні керівники будуть постійно пам'ятати про особисту відповідальність. Це стосується комендантів гуртожитків, членів студрад, а також і деканів, котрим належить періодично бувати в студентських гуртожитках.

В наукових лабораторіях створені бойові обслуги, готові по першому сигналу розпочати ліквідацію пожежі. Позитивним прикладом може служити гуртожиток № 2 (комендант А. П. Олійникова). В минулому році бойова обслуга цього гуртожитку двічі успішно справилися з ліквідацією пожеж, які виникли з вини мешканців гуртожитку інституту зв'язку.

Товариші! Кожен з нас повинен усвідомити, що пожежа може призвести не тільки до знищення матеріальних цінностей, але й до людських трагедій.

Ст. інструктор ППЧ-5
УПО УВС
Г. ЛЕРМАН.

Алкоголізм та інтелект

Про те, що алкоголь згубно впливає на здоров'я людини у нас знають усі, але коли починається цей вплив, знає небагато людей.

Чи знаєте ви, що 8—40 грамів алкоголю збільшують утричі кількість помилок під час виконання нескладної роботи. 15—30 грамів міцних напоїв призводять до зниження розумової роботи на 12—26 процентів. І триває таке погіршення творчої активності протягом однієї—двох діб. Малі дози алкоголю негативно впливають на увагу і творчу діяльність не лише зразу після їх вжитку, а зберігають вплив і після закінчення ефекту сп'яніння.

Зловживання алкоголем веде за собою важкі наслідки. Але особливо згубно алкоголь впливає на нервову систему. В процесі вживання спиртних напоїв у корі головного мозку гине багато нервових клітин, які, як відомо, не відроджуються. У стані сп'яніння гине 20000 нервових клітин.

Дуже влучно описав вплив алкоголю на нервову систему арабський письменник Абу-аль-Фарагі приговорює у XIII столітті: «Вино надає кожному,

хо його п'є, чотириох якостей. Напочатку людина стає схожою на павича — надимається, рухи плавні й величні, далі з'являються риси мавпи — людина починає з усіма жартувати й загравати. Потім пияк уподібнюється до лева і стає самовпевненим, пихатим, гордим, але наприкінці перетворюється на свиню і, так само, як вона, валяється в грязюці».

Один з найвеличніших витворів природи — це розум людини. Тож чи варто знищувати його алкоголем, який може не лише спинити прогрес людського генія, а й призвести його до деградації.

Дбаючи про кожну людину зокрема і про будівництво найсправедливішого суспільства на землі, ЦК КПРС розглядає питання подолання пияцтва й алкоголізму як соціальне завдання величезної політичної ваги і скеровує зусилля всіх партійних, комсомольських організацій, всього народу на боротьбу з цим лихом.

Лише об'єднавшись у цій боротьбі, ми зможемо досягти бажаних результатів.

Г. КАТУНЦЬВСКА,
доцент кафедри ЦО
і медпідготовки.

ПИШІТЬ НАМ:

270000, Одеса-Центр, вул. Петра Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Радянської Армії, 24, 1-й поверх, кімната 9.

ДЗВОНІТЬ:

тел. 23-84-13

Редактор М. ЩЕРБАНЬ.